

Food relations Desk Study

Δευτερογενής Έρευνα

Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την αύξηση της συμμετοχής των Υπηκόων Τρίτων Χωρών στην κοινωνία, οι οποίες αξιοποιούν την τροφή ως βασικό μέσο για τον διαπολιτισμικό διάλογο
Επισκόπηση

30 Ιουλίου 2018

Fernandez Gil (Agronauten)
Hannes Gerlof (Agronauten)
Emilie Fus (Agronauten)
Peter Volz (Agronauten)

Εισαγωγή

Το θέμα των προσφύγων και της ένταξης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο του έργου Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) "Food Relations" το θέμα αυτό εξετάζεται μέσα από το πρίσμα της τροφής. Με τον όρο τροφή εννοούμε όλη την αλυσίδα αξίας η οποία περιλαμβάνει ένα μεγάλο εύρος πεδίων, μεταξύ διαφορετικών τομέων (παραγωγή, μεταποίηση, λιανική πώληση, τροφοδοσία) – όπως την κηπουρική, τη γεωργία, το μαγείρεμα, τη διανομή, τα εστιατόρια και την τροφοδοσία. Ζωτικής σημασίας σε όλα τα προηγούμενα είναι η χρήση της τροφής ως μέσο διαπολιτισμικής ανταλλαγής και (προσωπικής) εξέλιξης των ατόμων που εμπλέκονται, είτε πρόκειται για μη εμπορική, είτε για επιχειρηματική ή άλλη υβριδική μορφή. Στόχος είναι η ενσωμάτωση των Υπηκόων Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) καθώς και ο εμπλουτισμός των κοινοτήτων υποδοχής αλλά και της κοινωνίας στο σύνολό της. Ο όρος ΥΤΧ συνοψίζει τις/τους πρόσφυγες, μετανάστριες/ες (με λιγότερα από 5 χρόνια στην Ευρώπη) και τις/τους αιτούσες/ουντες άσυλο.

Στην Ευρώπη η εκ νέου ανακάλυψη της τροφής ως μέσο για την κοινωνική ανταλλαγή, την εκπαίδευση και την αυτο-ενδυνάμωση έχει αποκτήσει σημαντική προβολή τα τελευταία 20 χρόνια, ιδιαίτερα σε αστικούς ή περιαστικούς χώρους. Ήδη, εδώ και καιρό η κηπουρική και η μαγειρική έχουν αναγνωριστεί ως τέλεια εργαλεία για τη διευκόλυνση της διαπολιτισμικής ανταλλαγής. Για παράδειγμα, οι πρώτοι διαπολιτισμικοί κήποι στη Γερμανία ιδρύθηκαν το 1989, αλλά υπάρχουν περιοχές στις οποίες έχουν αναπτυχθεί εγχειρήματα με παρόμοιες προθέσεις πολύ πριν υπάρξει η λέξη «διαπολιτισμικότητα». Υπάρχει όμως και κάτι περισσότερο από την κοινωνική διάσταση της πολιτισμικής ανταλλαγής: Πρωτοβουλίες αλλά και εγχειρήματα έχουν δείξει ότι η ένταξη και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για ΥΤΧ είναι δυνατό να πραγματοποιείται μέσω της τροφής.

Ο σκοπός και οι λεπτομέρειες αυτού του παντρέματος τροφής- ενσωμάτωσης - ΥΤΧ δεν έχει μέχρι τώρα διερευνηθεί επαρκώς, κι έτσι δεν υπάρχει πλήρης εικόνα της σχετικής κατάστασης στην Ευρώπη. Στόχος της παρούσας έκθεσης είναι να παρέχει στοιχεία ώστε να υπάρξει καλύτερη κατανόηση του τι συμβαίνει. Στο πλαίσιο της έρευνάς μας προσδιορίστηκαν περίπου 300 εγχειρήματα στην Ευρώπη και τα αποτελέσματα είναι πολλαπλά: μπορούμε να δούμε διαφορετικές προσεγγίσεις σε διαφορετικές χώρες, και οι διαφοροποιήσεις αυτές σχετίζονται με τα διαφορετικά πλαίσια μεταξύ των χωρών (π.χ. νομοθεσία). Υπάρχει επίσης σημαντική διαφορά στον αριθμό των πρωτοβουλιών μεταξύ των χωρών, εν μέρει ανάλογα με τον αριθμό των ΥΤΧ στις διάφορες χώρες. Τέλος,

γίνεται εμφανής η ανάγκη για μεγαλύτερη δικτύωση και ανταλλαγή εμπειριών όσον αφορά στην εδραίωση/βελτίωση των υφιστάμενων εγχειρημάτων καθώς και στην έμπνευση για το σχεδιασμό νέων. Βεβαίως, αυτή η έρευνα δεν θα απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις, και ούτε έχει εξαντλήσει την καταγραφή όλων των εγχειρημάτων στην Ευρώπη, λόγω και δυσκολιών στην απόκτηση των σχετικών πληροφοριών. Παρ' όλα αυτά, πιστεύουμε ότι η παρούσα έκθεση μπορεί να παρέχει χρήσιμες σχετικές πληροφορίες.

Η συλλογή των στοιχείων που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση έγινε από την ερευνητική ομάδα της *Γερμανικής ερευνητικής οργάνωσης για τον πολιτισμό της τροφής και της γεωργίας AGRONAUTEN*, αξιοποιώντας το μεγάλο ευρωπαϊκό της δίκτυο και τη σκληρή δουλειά των συνεργαζόμενων οργάνωσεων στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος: ACRA (Ιταλία, Lead), KAMBA (Ιταλία), Consortio SIS (Ιταλία), ABD (Καταλονία, Ισπανία) και AGROECOPOLIS (Ελλάδα). Το ίδιο δίκτυο θα αξιοποιηθεί επίσης για τη διανομή των πληροφοριών. Με τον τρόπο αυτό ελπίζουμε να παρέχουμε πολύτιμες πληροφορίες και να βοηθήσουμε στην βελτίωση της κατάστασης των προσφύγων και όλων των πολιτών της Ευρώπης.

Μεθοδολογία

Για τον προσδιορισμό πρωτοβουλιών στις χώρες της ΕΕ χρησιμοποιήθηκε ένα σύνολο διαφορετικών μεθόδων.

1) Δίκτυα/προσωπικές επαφές

Ο εντοπισμός εγχειρημάτων και πρωτοβουλιών πραγματοποιήθηκε μέσω προσωπικών επαφών με άτομα που γνωρίζουν την κατάσταση σε κάθε χώρα, αξιοποιώντας τα υφιστάμενα κοινωνικά δίκτυα των μεμονομένων ερευνητριών/ών. Δεδομένου ότι οι περισσότερες/οι ερευνήτριες/τές εργάζονται εδώ και χρόνια σε διεθνές επίπεδο στον τομέα της αγρο-οικολογίας, της βιωσιμότητας των τροφίμων κλπ, προσωπικές επαφές υπήρχαν σε πολλές από τις χώρες ενδιαφέροντος. Η γνώση και μόνο των ονομάτων ορισμένων οργανώσεων αποτελούσε συχνά το σημείο εκκίνησης διευκολύνοντας την εξέλιξη της έρευνας. Σε κάποιες χώρες, από τη στιγμή που ερχόμασταν σε επαφή με κάποια εγχειρήματα εκεί, μπορούσαμε στη συνέχεια μέσω αυτών να έχουμε στη διάθεση μας πληροφορίες και για άλλα εγχειρήματα ή πηγές έρευνας στη χώρα τους.

2) Έρευνα στο Διαδίκτυο

Εφαρμόσαμε βασική διαδικτυακή έρευνα χρησιμοποιώντας διάφορους συνδυασμούς λέξεων-κλειδιών όπως «διαπολιτισμικό κήπος πρόσφυγες Γαλλία» ή «πρόσφυγες εργασία τροφοδοσία Ολλανδία» και ούτω καθεξής. Η μετάφραση των λέξεων-κλειδιών στη γλώσσα της χώρας ενδιαφέροντος ήταν κρίσιμη. Επιπλέον, στην μηχανή αναζήτησης της Google ήταν πολύ χρήσιμο να αλλάζουμε τις ρυθμίσεις χώρας στη χώρα ενδιαφέροντος, για παράδειγμα Ηνωμένο Βασίλειο ή Γαλλία κλπ.

3) Μέσα Κοινωνικής δικτύωσης: Facebook

Παρόμοια με τη βασική έρευνα στη μηχανή αναζήτησης της Google, διαφορετικοί βασικοί όροι χρησιμοποιήθηκαν στο πεδίο αναζήτησης σελίδων του Facebook εφαρμόζοντας επιπλέον φίλτρα όπως: *κατηγορία* = "φιλανθρωπία" και ούτω καθεξής. Εξίσου χρήσιμη ήταν η αλλαγή του προφίλ της χώρας στη χώρα ενδιαφέροντος. Το Facebook ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο στις περιπτώσεις που δεν είχαμε ακόμα προσωπικές επαφές.

Πολλές οργανώσεις ή εγχειρήματα χρησιμοποιούν πλέον το Facebook για να ανακοινώνουν εκδηλώσεις και να προσεγγίσουν ένα ευρύτερο κοινό. Ορισμένες οργανώσεις χρησιμοποιούν μόνο το Facebook και δεν διαθέτουν ιστοτόπο. Σε όλες τις περιπτώσεις, ήταν σίγουρα πιο εύκολο να βρούμε εγχειρήματα από το Facebook παρά από την αναζήτηση Google. Η σελίδα ενός εγχειρήματος στο Facebook αποτέλεσε εύκολο σημείο εκκίνησης, ώστε να φτάσουμε στη συνέχεια στους ιστοτόπους τους και να συλλέξουμε περισσότερες πληροφορίες. Για την έρευνά μας χρήσιμη ήταν επίσης η λειτουργία Facebook μέσω τη οποίας προτείνονται στις/ους χρήστριες/ες του "παρόμοιες σελίδες". Επιπλέον, τα εγχειρήματα συνδέονται συνήθως με άλλα εγχειρήματα και πρωτοβουλίες με τα οποία συνεργάζονται, και αυτό είναι ορατό στις/ους επισκέπτριες/ες της σελίδας τους στο Facebook.

4) Συμβολή άλλων ερευνητών από το πρότζεκτ Food Relations

Στις περιπτώσεις της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Ισπανίας ζητήσαμε από τις/τους συνεργάτριες/ες μας να μας βοηθήσουν άμεσα στον εντοπισμό εγχειρημάτων, καθώς για τις χώρες αυτές υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά στη γλώσσα ή/και έλλειψη πηγών στο διαδίκτυο. Αφού εντοπίστηκαν 20-30 πρωτοβουλίες ανά χώρα και με στόχο να επιλεχθούν οι 31 καλύτερες από το τελικό σύνολο, ακολούθησαν προσωπικές επαφές μέσω τηλεφώνου.

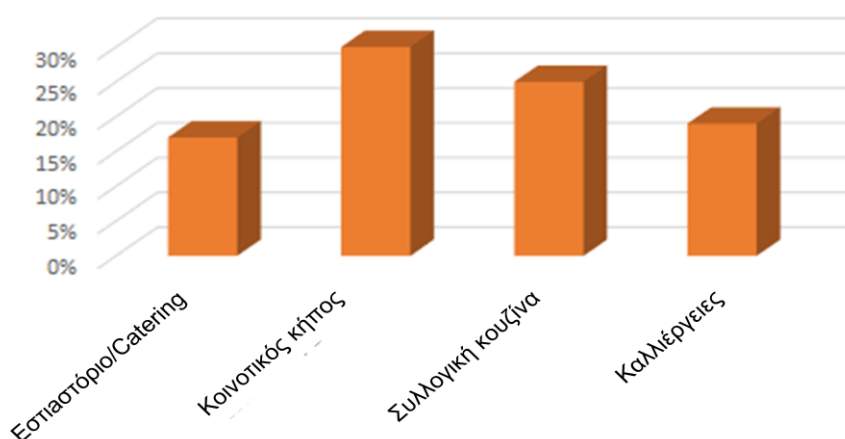
Επισκόπηση αποτελεσμάτων

Κατά τη διάρκεια της έρευνας εντοπίστηκαν περίπου 300 πρωτοβουλίες κι επιλέχθηκαν 31 από αυτές.

	INITIATIVE	PROJECT	LOCATION
DE	Über den Tellerrandkochen.e.V.	Interkulturelles Frauenkochen	Berlin
	Zusammenleben	Various	Freiburg
	annalinde gGmbH	Interkultureller Garten	Leipzig
	Buntes Meißen Bündnis Zivilcourage e.V.	interkultureller Garten	Meißen
	CookinHope	CookinHope	Wuppertal
PT	Associação Pão a Pão	Mezze	Lisbon
F	Association A fleur de Pierre	Jardin des cerises, jardin des phacelles, jardin des eaux chaudes, jardin de grelinettes	Digne-les-bains different places: Strasbourg, Bordeaux, Genève, Marseille, Lille, Paris
	Food Sweet Food	Refugee Food Festival	
	En chantier	La Cantine du Midi	Marseille
ES	Asociacion por ti mujer	Huertas urbanas en clave de genero	Valencia
	Integraschool	Personal itineraries for integration	Lerida
	COOPE/Central Parc	Farming	Barcelona, Sant Boi de Llobregat
	Mescladis	Cocinando Oportunidades	Barcelona
GR	NAN Restaurant	Restaurant	Mytilene, Lesvos, GR
	Options foodlab	Catering	Athens
	Pervolarides	Gardening/cooking	Thessaloniki
IT	Orient Experience, Africa experience	ORIENT EXPERIENCE I snc, ORIENT EXPERIENCE II snc, AFRICA EXPERIENCE snc, PEACE & SPICE snc	Venice and Padua
	Maramao	Coop. Soc. Crescere Insieme	Canelli (Asti)
	Salus Space	Salus	Bologna, Italy
	APS Barikamà	Coop. Soc. Barikamà	Rome
	Kamba	Kamba	Milan
AT	IGOR	(Integrationsarbeit und Gesundheitsförderung im öffentlichen Raum	Wien
CH	HEKS Neue Gärten	Neue Gärten Zürich/Schaffhausen	Zürich
	Schweizerisches Arbeiterhilfswerk SAH	SAH Garten und Landwirtschaft	Zentralschweiz
S	Gastronaut	Gastronaut(business)	Stockholm
NL	A beautiful Mess	A beautiful mess restaurant	Amsterdam
	oost Indisch Groen	Neighbour garden, guerilla gardening, cooking in their kitchen	Amsterdam
BG	Tandem Europe	New roots	Sofia
UK	The Comfrey Project	The Comfrey Project	Nottingham
	Mazimas	Mazimas	London
CZ	Ethnocatering	Catering	Prage

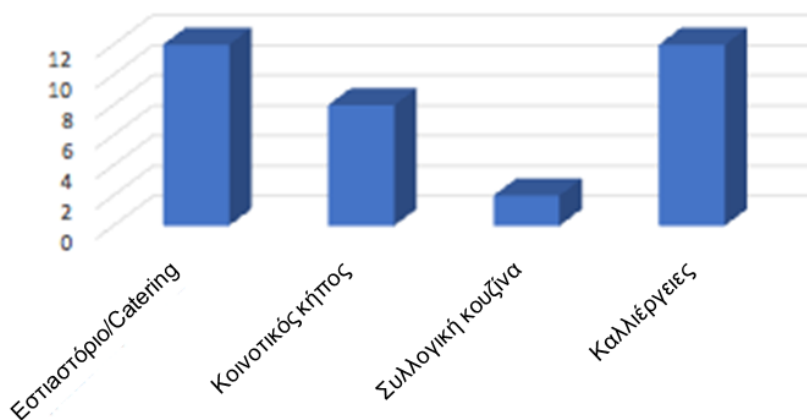
Οι χώρες εισόδου των ΥΤΧ στην ΕΕ, καθώς και οι χώρες για τις οποίες οι ΥΤΧ έχουν μεγάλες προσδοκίες, γενικά μιλώντας, παρέχουν περισσότερες ευκαιρίες για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών. Στις περιπτώσεις αυτές, οι ΥΤΧ είτε είναι αναγκασμένες/οι να περάσουν χρόνο (διαδικασία ασύλου/χώρα πρώτης υποδοχής/συμφωνία Δουβλίνο III) είτε θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να εγκατασταθούν εκεί και να δημιουργήσουν μια βάση για τη μελλοντική τους ζωή.

Μέσο ενσωμάτωσης, ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες (298)

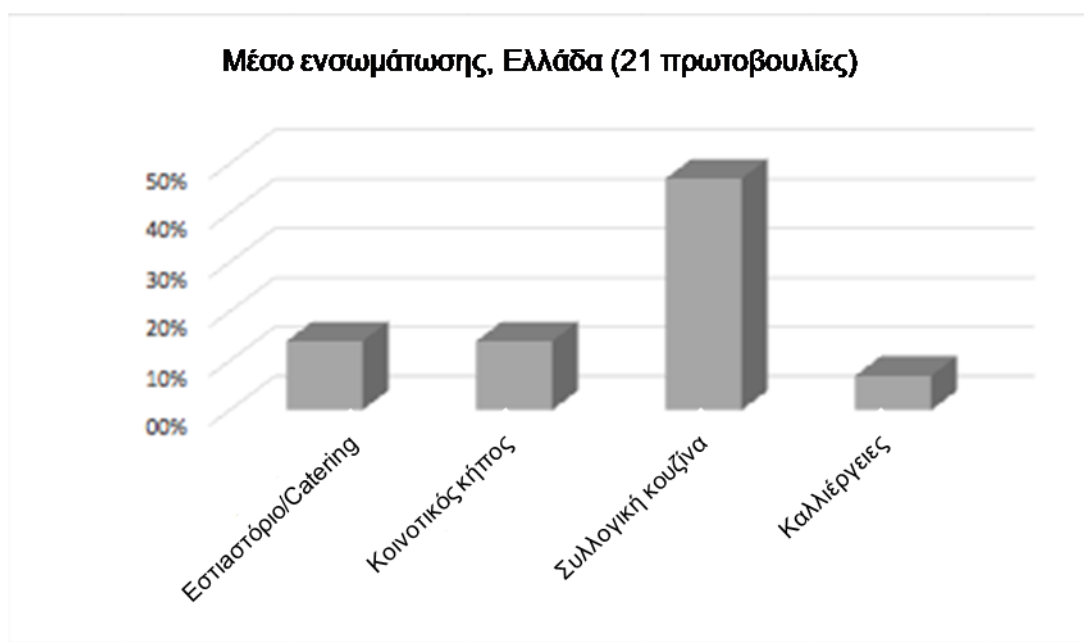
Το ένα τρίτο των πρωτοβουλιών είναι κοινοτικοί κήποι που αναπτύχθηκαν γύρω από χώρους αστικών περιοχών (αγροανάπαυση, χώροι στάθμευσης, βιομηχανικές περιοχές, εγκαταλελειμμένα πάρκα και περιαστικοί/κοινοτικοί/μικροί λαχανόκηποι).

Μέσο ενσωμάτωσης, επιλεγμένες πρωτοβουλίες

Στις χώρες της Μεσογείου υπάρχουν κυρίως εγχειρήματα αντιμετώπισης κρίσεων (παροχή τροφής και στέγασης). Ένα καλό παράδειγμα είναι η Ελλάδα, όπου περίπου το 36% των πρωτοβουλιών παρέχουν τροφή (κινητή κουζίνα) απευθείας στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Ορισμένες από αυτές τις πρωτοβουλίες υλοποιούνται από ανθρώπους από την Ευρώπη, οι οποίοι συλλέγουν χρηματοδοτήσεις και εργάζονται εθελοντικά απευθείας/κατευθείαν στον τομέα αυτό.

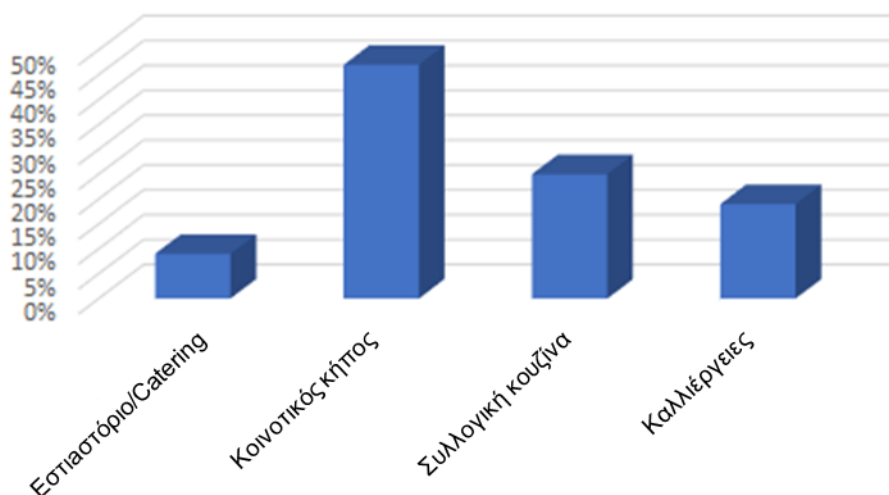
Η μικρή ποσότητα και η χαμηλή διατροφική αξία της τροφής που παρέχεται από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις τροφοδοσίας, είναι ένα από τα κίνητρα αυτών των πρωτοβουλιών, οι οποίες προσπαθούν να προσφέρουν καλύτερης ποιότητας τροφή και κοινοτικές δραστηριότητες με τις/τους πρόσφυγες, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις, προσφέρουν επίσης εκπαιδεύσεις μαγειρικής και αρτοποιίας. Κύριος στόχος τους είναι η εξασφάλιση σωστής διατροφής για τις πιο ευάλωτες ομάδες, όπως τα παιδιά, τις/τους ηλικιωμένες/ους και τις έγκυες γυναίκες.

Σε χώρες προορισμού (των ΥΤΧ), όπως: Γερμανία, Ελβετία, Αυστρία, Σουηδία, τα εγχειρήματα τείνουν να δίνουν έμφαση στην οικοδόμηση κοινοτήτων, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην κοινωνική και οικολογική αλλαγή (αστική κηπουρική, συνεργατική συγκομιδή, καλάθια λαχανικών, διαπολιτισμικό διάλογο κλπ).

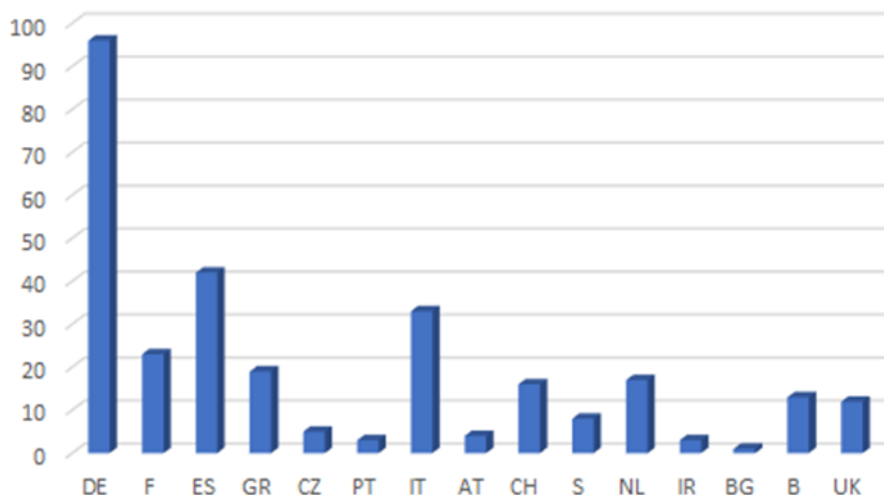
Ένας από τους κύριους παράγοντες της παρατηρούμενης κατανομής των δραστηριοτήτων είναι το κίνητρο της/του ίδιας/ου της/του νεοεισερχομένης/ου να παραμείνει σε μια χώρα και να οικοδομήσει εκεί μια βάση για να ζήσει (χώρες προορισμού) σε αντίθεση με την αναγκαστική διαμονή, λόγω της συμφωνίας του Δουβλίνου III και της διαδικασίας ασύλου (χώρες μεταφοράς).

Μέσο ενσωμάτωσης, Γερμανία (96 πρωτοβουλίες)

Στατιστικά της κατανομής των εγχειρημάτων στην ΕΕ

Πλήθος πρωτοβουλιών ανά χώρα

Το ένα τρίτο των πρωτοβουλιών που εντοπίστηκαν βρίσκονται στη Γερμανία (πληθώρα προσκλήσεων χρηματοδότησης και διαγωνισμών για αστική κηπουρική ή αγροτικά εγχειρήματα με στόχο την κοινωνική ένταξη, πολλοί εθελοντές, το κοινωνικό επιχειρείν ως ιδέα είναι αρκετά διαδεδομένο και υποστηρίζεται από χρηματοδοτήσεις). Στη Γερμανία, χώρα προορισμού για τους ΥΤΧ, παρέχεται ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών με στόχο τη σύνδεση μεταξύ των ντόπιων και των νεοεισερχομένων, καθώς και την σύνδεση της κοινωνικής ένταξης με εγχειρήματα που έχουν σαν βάση την τροφή. Η μακρά ιστορία της αστικής κηπουρικής (1996), ενισχυμένη από το εντατικό έργο του Anstiftung (Ίδρυμα για την υποστήριξη της αστικής κηπουρικής και ιδιαίτερα των διαπολιτισμικών κήπων) και από ένα ενεργό δίκτυο μεταξύ πρωτοβουλιών λειτουργεί ως καταλύτης για νέες πρωτοβουλίες στο πεδίο αυτό. Στην ίδρυση πολλών εγχειρημάτων σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε το κίνημα φιλοξενίας (Willkommenskultur) κατά το άνοιγμα των Γερμανικών συνόρων το 2015. Ο αυξανόμενος αριθμός των ψηφοφόρων του ακροδεξιού κόμματος (Alternative für Deutschland) κινητοποίησε οργανώσεις και άτομα να διαφοροποιηθούν από τον ρατσισμό και την ξενοφοβία με την έναρξη εγχειρημάτων.

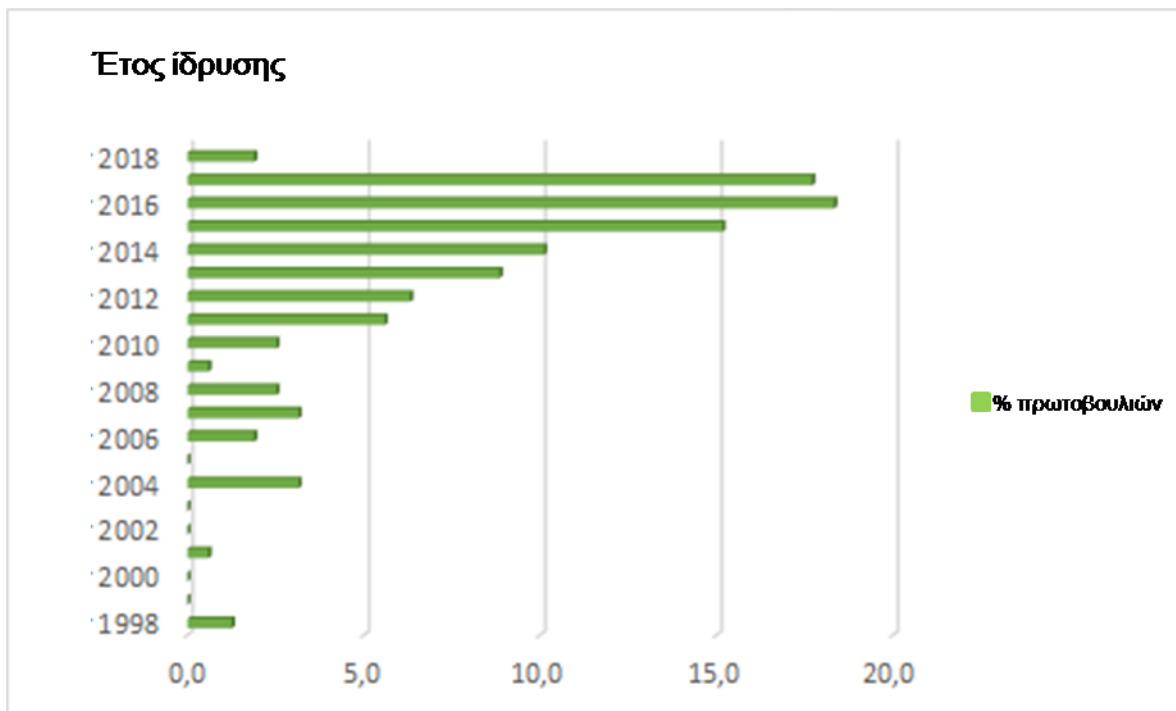
Η Γαλλία αποτελεί έναν δημοφιλή μεταναστευτικό προορισμό ιδιαίτερα για ΥΤΧ από το Μαγρέμπ και τις αφρικανικές χώρες που ήταν πρώην γαλλικές αποικίες. Στη Γαλλία φθάνει επίσης ένας σημαντικός πληθυσμός Τούρκων και Κούρδων. Η γλώσσα αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την απόφαση της/του μετανάστριας/η σχετικά με τη χώρα προορισμού. Η Γαλλία έχει μακρά ιστορία μετανάστευσης από πρώην αποικίες και υπερπόντια διαμερίσματα π.χ. Καραϊβική. Για τους λόγους αυτούς υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες, πολλές από τις οποίες υφίστανται πριν από το πρόσφατο κύμα μετανάστευσης στην Ευρώπη. Η Γαλλία είναι γνωστή για την γαστρονομική της κουλτούρα και το φαγητό διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη νοοτροπία του γαλλικού λαού. Το παραδοσιακά παραγόμενο φαγητό εκτιμάται σε μεγάλο βαθμό σε όλο τον γαλλικό πληθυσμό. Υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες που ασχολούνται με την επαγγελματική κατάρτιση ΥΤΧ σε εστιατόρια και υπηρεσίες τροφοδοσίας, προσφέροντας έτσι ευκαιρίες για ένταξη στην αγορά εργασίας.

Στατιστικά στοιχεία σχετικά με την χρονολογία ίδρυσης, το μέσο ενσωμάτωσης και την επαγγελματική κατάρτιση

Κατά την περίοδο 2012-2016, σημειώθηκε τεράστια αύξηση στην ίδρυση πρωτοβουλιών. Τα τελευταία δύο χρόνια έχει σταδιακά μειωθεί και έχουν εντοπιστεί μόνο λίγες πρωτοβουλίες που

δημιουργήθηκαν το 2018. Όχι μόνο μειώθηκε η δημιουργία νέων πρωτοβουλιών, αλλά μειώθηκε και η συμμετοχή εθελοντών και διαφορετικών τομέων της κοινωνίας.

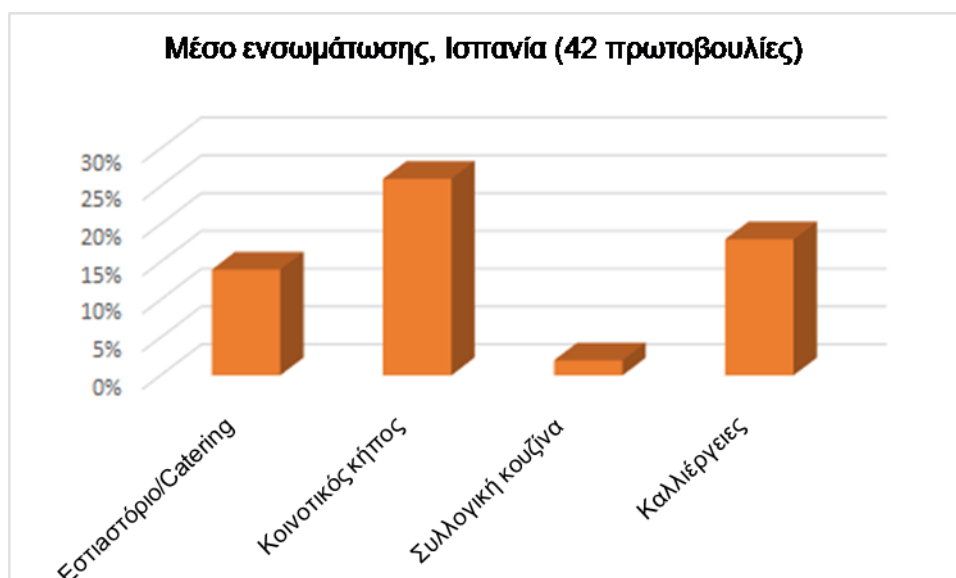
Κατά το άνοιγμα των Γερμανικών συνόρων, ο αριθμός των ΥΤΧ αυξήθηκε ραγδαία και αντίστοιχα αυξήθηκε και το σύνολο των πρωτοβουλιών που παρέχουν υποστήριξη και κοινωνικούς χώρους για τους αντίστοιχους ομότιμους τους και την τοπική κοινότητα. Το άνοιγμα των συνόρων στη Γερμανία έχει επίσης άμεση επίδραση στον αριθμό των ΥΤΧ και πρωτοβουλιών και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Ο αγροτικός τομέας σε Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα (χώρες διέλευσης/μεταφοράς) εξαρτάται κατά κύριο λόγο από μη Ευρωπαίους μετανάστες/τριες εργάτες/τριες, ενώ στη Γερμανία οι εργάτες/τριες είναι μετανάστες/τριες κυρίως από την ΕΕ (Ρουμανία, Πολωνία). Η άδεια σε ΥΤΧ να εργαστούν σε μια χώρα εξαρτάται από τον αντίστοιχο εθνικό κανονισμό σχετικά με την πρόσβαση των αιτουσών/ντων άσυλο στην απασχόληση. Οι κανονισμοί αυτοί διαφέρουν εντός της ΕΕ. Η Γερμανία χορηγεί άδειες εργασίας μετά το πέρας 3 μηνών από την ημερομηνία υποβολής αίτησης ασύλου, αλλά η περίοδος αυτή μπορεί να παραταθεί έως και 24 μήνες, εάν η/ο αιτούσα/ών είναι υποχρεωμένη/ος να παραμείνει στο αρχικό κέντρο υποδοχής λόγω προέλευσης από μια "ασφαλή χώρα" ή άλλων κανονισμών. Οι ΓΤΝ που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα πρέπει να κατέχουν 1. ενεργό τρίπτυχο και μη τελική απορριπτική απόφαση της αίτησης ασύλου προκειμένου να είναι σε θέση να έχουν Αριθμό Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) και τα λοιπά απαιτούμενα χαρτιά, 2. Υπεύθυνη δήλωση εργοδότη ότι ο/η ΥΤΧ προσληφθεί.

Οι ΥΤΚ πρέπει να συμμορφώνονται με πολύ συγκεκριμένα κριτήρια προκειμένου να πληρούν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας εργασίας. Ωστόσο, η υπερβολική γραφειοκρατία, οι πολυάριθμοι έλεγχοι και τα πρόσθετα βήματα - όπως η απόκτηση ΑΜΚΑ ή η δημιουργία τραπεζικού λογαριασμού, καθιστούν τη διαδικασία ιδιαίτερα δύσκολη και χρονοβόρα. Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας αποτελούν επιπλέον παράγοντα πίεσης. Όλα αυτά συμβάλλουν στην επιδείνωση του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας. Στην Ιρλανδία, συνεχίζεται να μην επιτρέπεται στις αιτούσες/ντες άσυλο να εργάζονται με κανένα τρόπο. Η περίοδος αναμονής για άδεια εργασίας ποικίλει στην ΕΕ μεταξύ δύο μηνών (Ιταλία) και δώδεκα (Μεγάλη Βρετανία). Αυτή η ανομοιογένεια έχει άμεση επίδραση στο τοπίο των πρωτοβουλιών, οι οποίες είναι αντιμέτωπες είτε με προβλήματα ανεργίας (Ελλάδα) είτε εξαναγκαστική παθητικότητα (στο Ηνωμένο Βασίλειο, ορισμένες/οι ΥΤΧ εξακολουθούν να περιμένουν την διαδικασία ασύλου που υπέβαλαν το 2001!)

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, χώρα προορισμού για ΥΤΧ, η μακρόχρονη διαδικασία αίτησης ασύλου (μερικές φορές περισσότερο από μια δεκαετία) που οδηγεί σε έναν αυξημένο αριθμό μεταναστριών/ών στις/τους οποίες/ους δεν επιτρέπεται να εργαστούν, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό εγχειρημάτων που έχουν σαν βάση την τροφή. Για την πλειοψηφία των ΥΤΧ η μόνη ευκαιρία για μια κοινωνικά αποδεκτή απασχόληση είναι ο εθελοντισμός, υφιστάμενες/οι πιέσεις που προκύπτουν από το συναισθηματικό, μετά-το Brexit, κλίμα μεταξύ των ντόπιων, το υψηλό κόστος ζωής και τις αβέβαιες συνθήκες στέγασης.

Η επαγγελματική κατάρτιση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε ορισμένες χώρες όπως στην Ισπανία, όπου περίπου το 43% των πρωτοβουλιών προσφέρει κάποια κατάρτιση στον τομέα της γεωργίας ή της εστίασης.

Ο αριθμός των κοινωνικών επιχειρήσεων που παρέχουν εκπαίδευση για ΥΤΧ έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, κυρίως στον τομέα της βιολογικής γεωργίας και στους κοινοτικούς κήπους.

Αυτό αντιστοιχεί στην έλλειψη εργατικού δυναμικού και ανανέωσης των γενεών και στην ανάγκη για εξειδικευμένες/ους εργάτριες/ες στον τομέα αυτό.

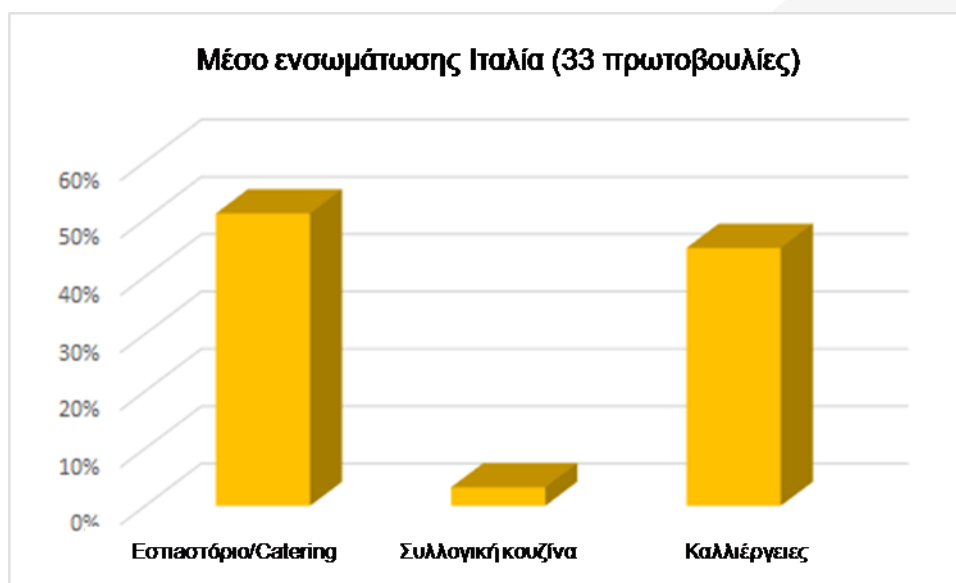
Το γεγονός αυτό αποτελεί επίσης μια καλή ευκαιρία για να αντισταθμιστεί η αυξανόμενη μείωση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές, κάτι το οποίο αποτελεί μεγάλο πρόβλημα σε όλη την Ευρώπη. Με αυτή την έννοια, ενδιαφέρον συνδυασμό αποτελούν οι πρωτοβουλίες που ενσωματώνουν ΥΤΧ σε βιώσιμες πρακτικές με την αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων αγροτικών περιοχών.

Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι διαφορετική. Οι πρωτοβουλίες βρίσκονται συχνά κοντά σε προσφυγικούς καταυλισμούς, όπου η ανθρωπιστική βοήθεια είναι πιο απαραίτητη. Αυτός είναι ένας από τους πολλούς λόγους για τους οποίους η συλλογή πληροφοριών είναι πολύ δύσκολη για προγράμματα όπως το "Food Relations". Η έλλειψη σύνδεσης μεταξύ των διαφόρων εγχειρημάτων, προβλήματα με το νομικό καθεστώς των περισσότερων εγχειρημάτων και των ΥΤΧ και άλλα εμπόδια, θολώνουν την εικόνα που καταφέραμε να πάρουμε για την ελληνική κατάσταση.

Με άλλα λόγια, η έλλειψη ανταλλαγής μεταξύ των πρωτοβουλιών και των οικονομικά και γραφειοκρατικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν κατά τη δημιουργία τους οι κοινωνικές οργανώσεις για να βοηθήσουν τις/τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, οδηγούν σε ελάχιστη διαθεσιμότητα σχετικής δημόσιας πληροφορίας. Μέρος των πληροφοριών που έχουμε λάβει προέρχονται από πρωτοβουλίες άλλων ευρωπαϊκών χωρών που εργάζονται επίσης στην Ελλάδα.

Στην Ιταλία, οι σημαντικότερες δραστηριότητες ένταξης, 50% των πρωτοβουλιών, σχετίζονται με την τροφοδοσία και τη γεωργία. Το μέγεθος του τομέα της εστίασης και της γεωργικής παραγωγής αυξάνει τις ευκαιρίες ένταξης για ΥΤΧ. Η επαγγελματική κατάρτιση και η πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας είναι τα δύο πιο κοινά πεδία δράσης. Η κοινωνική γεωργία αντιπροσωπεύει περίπου το 43% των συνολικών πρωτοβουλιών στην Ιταλία, με κάποιες από αυτές να αφορούν σε βιολογικά αγροκτήματα.

Δυστυχώς, εγχειρήματα που κινούνται γύρω από αγροκτήματα ή την πρωτογενή παραγωγή εμφανίζονται μόνο περιστασιακά. Πέρα από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα αγροκτήματα μικρής κλίμακας σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά και με την τρέχουσα κατανομή των επιδοτήσεων της ΕΕ, έναν ακόμα λόγο δυσκολίας αποτελεί το μη εξασφαλισμένο νομικό καθεστώς των ΥΤΧ. Κυρίως προσφέρεται εποχιακή εργασία, αλλά χωρίς στόχο την ενσωμάτωση ή την κοινωνική υποστήριξη των αιτουσών/ντων άσυλο.

Στην πλειονότητα της Ευρώπης δεν υπάρχουν δομές υποστήριξης για την είσοδο νεοεισερχόμενων στην γεωργία, που να παρέχουν πρόσβαση στη γη, στις γνώσεις και στα τοπικά δίκτυα. Περίπου το 80% των πρωτοβουλιών συγκεντρώνεται

σε αστικές περιοχές και πέριξ αυτών. Το γεγονός αυτό είναι σύμφωνο με την ανάγκη υποδομών, επαφών και υποστήριξης από άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, καθώς και ευκολότερης πρόσβασης σε εθελοντές και κοινωνική ανταπόκριση.

Στις αγροτικές περιοχές εντοπίζονται μόνο αγροτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες όμως βρίσκονται σε επαφή με τις πόλεις όπου διαθέτουν τα προϊόντα τους και συνδέονται με καταναλωτές (ή ακόμη και συν-καλλιεργητές καταναλωτές/πελάτες). Οι κοινοτικοί κήποι που βρίσκονται στις πόλεις έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή και κοινωνικό αντίκτυπο. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης ορισμένα παραδείγματα κοινοτικών κήπων σε αγροτικές περιοχές, όπου γίνεται πρωτοποριακή εργασία, λειτουργώντας ως ανοιχτοί χώροι συνάντησης και οικοδόμησης κοινοτικών σχέσεων σε απομακρυσμένες περιοχές.

Σχεδιασμός των κριτηρίων επιλογής

Τα κριτήρια επιλέχθηκαν μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας στην οποία έλαβαν μέρος όλοι οι συνεργάτες του Food Relations. Ανάλογα με τη σημασία τους, τα κριτήρια κατηγοριοποιήθηκαν σε δύο ομάδες, υποχρεωτικά και προαιρετικά. Τα υποχρεωτικά κριτήρια είχαν διπλή αξία σε σύγκριση με τα προαιρετικά κριτήρια. Η αξιολόγηση έγινε χρησιμοποιώντας κλίμακα από 1 έως 3, με το 1 να αντιστοιχεί στη χαμηλότερη βαθμολογία, το 2 να αντιπροσωπεύει ένα μέσο σκορ και το 3 να είναι το υψηλότερο αποτέλεσμα.

Social sustainable initiatives (work conditions etc)	Pedagogically sustainable (possibility to practice the language, to foster the dialogue about global issues, like global food crisis, alternatives production techniques)	Environment Sustainable initiatives. In the direction of the agroecology	Special considerations for women empowerment	Immigrant's participation in the process of design of the initiatives.	Independence of external consumables, operating along the chain of added value	Connections with social, political and public sectors	Sustainability of the projects over time. (Assignment of plots, infrastructures, professionals)	Innovative and creative concept	Financial sustainability	Long standing experience	Mandatory	Optional	Total
3	3	3	2	1	2	2	2	2	2	2	22	13	35

Υποχρεωτικά κριτήρια:

- Κοινωνικά βιώσιμες πρωτοβουλίες (συνθήκες εργασίας κ.λπ.)
- Παιδαγωγικά βιώσιμες πρωτοβουλίες (δυνατότητα εξάσκησης της γλώσσας, προώθηση του διαλόγου για παγκόσμια ζητήματα, όπως η παγκόσμια επισιτιστική κρίση, εναλλακτικές τεχνικές παραγωγής)
- Περιβαλλοντικά βιώσιμες πρωτοβουλίες: προς την κατεύθυνση της αγρο-οικολογίας
- Ειδική πρόνοια για την ενδυνάμωση των γυναικών
- Συμμετοχή μετανάστριας/η στη διαδικασία σχεδιασμού των πρωτοβουλιών

Προαιρετικά κριτήρια:

- Ανεξαρτησία των εξωτερικών αναλωσίμων, που λειτουργούν κατά μήκος της αλυσίδας προστιθέμενης αξίας.
- Συνδέσεις με τον κοινωνικό, πολιτικό και δημόσιο τομέα.
- Βιωσιμότητα των εγχειρημάτων μέσα στο χρόνο (Ανάθεση οικοπέδων, υποδομές, επαγγελματίες).
- Πρωτοποριακή και δημιουργική ιδέα.
- Οικονομική βιωσιμότητα.
- Μακρόχρονη εμπειρία.

Διαδικασία αξιολόγησης

Η διαδικασία αξιολόγησης βασίζεται στα προαναφερθέντα υποχρεωτικά και προαιρετικά κριτήρια. Διεξήχθη από την ερευνητική ομάδα AGRONAUTEN με τη συνεργασία, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των συνεργατών μελών του προγράμματος Food Relations.

Πραγματοποιήσαμε μια πρώτη επιλογή πρωτοβουλιών που συγκέντρωσαν περισσότερους από 35 βαθμούς συνολικά, καταλήγοντας σε 62 από τις 300. Ωστόσο, καθώς ο στόχος μας είναι να αντιπροσωπευθεί ποικιλία εγχειρημάτων και ποικιλία χωρών, δεν επιλέξαμε απλώς τις πρωτοβουλίες με την υψηλότερη βαθμολογία. Αντ' αυτού αποφασίσαμε να επιλέξουμε από 1 έως 5 πρωτοβουλίες ανά χώρα με το υψηλότερο συνολικό σκορ. Έπειτα, προσπαθήσαμε να έρθουμε σε επαφή με αυτές τις προεπιλεγμένες πρωτοβουλίες για να πάρουμε πιο λεπτομερείς πληροφορίες και να ξεκινήσουμε συνεργασία. Σε αυτό το στάδιο, το να έρθουμε σε επαφή με όλες τις προεπιλεγμένες πρωτοβουλίες ήταν η κύρια πρόκληση, άρα στην πράξη η τελική επιλογή είναι αποτέλεσμα των πρωτοβουλιών που ταξινομήθηκαν υψηλότερα και με τις οποίες καταφέραμε να εδραιώσουμε συνεργασία.

Συμπεράσματα

Η τροφή συνδέει όχι μόνο τις πρωτοβουλίες και τα εγχειρήματα που εντοπίσαμε κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας, πρωτίστως και κυρίως συνδέει τους ανθρώπους. Αντιπροσωπεύοντας μια βασική ανθρώπινη ανάγκη για θρέψη, φέρνει τους ανθρώπους μαζί ανεξάρτητα από υπόβαθρο, φύλο ή άλλες συνθήκες. Οι πρωτοβουλίες που έχουν εντοπιστεί χρησιμοποιούν την τροφή όχι μόνο ως εργαλείο ενσωμάτωσης ή πολιτισμικής ανταλλαγής, αλλά και ως τρόπο ενδυνάμωσης των ανθρώπων ώστε να αναπτύξουν δεξιότητες για να θρέψουν τον εαυτό τους και μια κοινότητα.

Με τον τρόπο αυτό, οι σχέσεις που βασίζονται στην τροφή (Food Relations) όχι μόνο αντιπροσωπεύουν τις σχέσεις μεταξύ ανθρώπων από όλο τον πλανήτη, αντιπροσωπεύουν επίσης χώρους όπου οι άνθρωποι μπορούν να συνδεθούν με τη γη, το έδαφος και τα αγαθά που καλλιεργούνται πάνω σε αυτό. Όπως τα φυτά, η μορφή των οποίων αλλάζει ανάλογα με τις περιβαλλοντικές παραμέτρους, οι πρωτοβουλίες και τα εγχειρήματα σχετίζονται πάντα με ότι ισχύει σε εθνικό πλαίσιο και μερικές φορές ακόμη και σε επίπεδο περιφέρειας. Όλα αυτά τα εγχειρήματα γεμίζουν ένα κενό στην κοινωνία, το οποίο δημιουργείται πολλές φορές από τις κυβερνήσεις ή την οικονομικά υποκινούμενη και αναπτυξιακά καθοδηγούμενη νοοτροπία της κοινωνίας. Το κενό μπορεί να αφορά την πρόσβαση σε μια ισορροπημένη και υγιεινή διατροφή, έναν κοινοτικό κήπο, μια κουζίνα ή ένα εστιατόριο ή ακόμα και ένα μέρος όπου μπορούμε να φάμε μαζί.

Οι ποικίλοι τρόποι με τους οποίους οι πρωτοβουλίες αντιμετωπίζουν αυτές τις ελλείψεις συνοδεύονται από την ιδέα της αυτοδιάθεσης και της χειραφέτησης, και της εύρεσης χαράς μέσα από την δημιουργία συνεννόησεων μεταξύ ανθρώπων, με στόχο να γίνει ο κόσμος ένα καλύτερο μέρος. Ή όπως θα έλεγε το εγχείρημα *Über den Tellerrand, Berlin/Beyond your plate/Πέρα από το πιάτο σου* - μια ευρέως χρησιμοποιούμενη γερμανική έκφραση για ανοιχτό πνεύμα: *As κάνουμε τον κόσμο ένα καλύτερο πιάτο*. Ορισμένες πρωτοβουλίες, π.χ. στον τομέα των κοινοτικών κήπων και των εγχειρημάτων εστιατορίου/εκπαίδευσης, αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως πρωτοβουλίες ενσωμάτωσης όλων των ανθρώπων που βρίσκονται σε ευάλωτη θέση, χωρίς να στοχεύουν ειδικά σε ΥΤΧ. Η συμμετοχή των ΥΤΧ σε αυτές τις πρωτοβουλίες είναι μάλλον αποτέλεσμα της έλξης που δημιουργείται προς αυτές ακριβώς λόγω της ευάλωτης θέσης στην οποία βρίσκονται.

Αυτό που γίνεται ιδιαίτερα προφανές κοιτώντας τα αποτελέσματα της έρευνας είναι η τεράστια ποικιλία αναφορικά με τον αριθμό εγχειρημάτων που εμφανίζονται στις αντίστοιχες χώρες. Μία εξήγηση είναι ο αριθμός ΥΤΧ που καταφθάνουν ή είναι ήδη παρόντες στις χώρες αυτές, αλλά ένα ακόμη μεγαλύτερο ρόλο διαδραματίζει το εθνικό κλίμα για τις/τους ΥΤΧ και τα κυβερνητικά και μη-κυβερνητικά εργαλεία που παρέχονται για την υποστήριξη εγχειρημάτων που σχετίζονται με την τροφή και που στοχεύουν στην ενσωμάτωση. Αυτό το κλίμα σε συνδυασμό με το κίνητρο των ΥΤΧ για να παραμείνουν ή να μετακινηθούν, κάνει τους αριθμούς των εγχειρημάτων περισσότερο κατανοητούς.

Στις χώρες που αποτελούν μόνο χώρες διέλευσης για τους πρόσφυγες, όπως το Βέλγιο, δεν υφίστανται πρωτοβουλίες, όπως κοινοτικοί κήποι ή εστιατόρια για επαγγελματική κατάρτιση, διότι δεν έχουν νόημα με όρους βιωσιμότητας. Υπάρχουν φιλανθρωπικά έργα, αλλά περιορίζονται στην παροχή πακέτων τροφίμων σε καταφύγια προσφύγων ή σε ιδιωτικές εκδηλώσεις όπου όλες/οι μαγειρεύουν και τρώνε μαζί. Εξετάζοντας τους τομείς δράσης, μπορούμε να πούμε ότι τα εγχειρήματα μπορούν να χωριστούν σε δύο κύριες ομάδες: οικοδόμηση κοινότητας και ανάπτυξη δεξιοτήτων. Βεβαίως τα όρια είναι θολά, αλλά υπάρχουν εγχειρήματα τα οποία τείνουν να επικεντρώνονται στην εθελοντική εργασία, στην προσέγγιση του θέματος με βάση την συγκεκριμένη κατάσταση και συνθήκες, στις αυτο-οργανωμένες δομές και στις χαμηλές απαιτήσεις εισόδου όσον αφορά στο προφίλ των συμμετεχουσών/όντων.

Αυτές οι πρωτοβουλίες αφορούν σε κοινοτικούς κήπους, ανοιχτές εκδηλώσεις μαγειρικής, διαπολιτισμικές καφετέριες, γεύματα αλληλεγγύης και άλλα παρόμοια εγχειρήματα. Τα εγχειρήματα που παρέχουν υποδομή για επαγγελματική κατάρτιση, ανάπτυξη δεξιοτήτων και ένα μαθησιακό

περιβάλλον προσανατολισμένο στην εργασία, τείνουν να έχουν τη μορφή κοινωνικών επιχειρήσεων διασφαλίζοντας έτσι την κοινωνική εργασία μέσω μιας λειτουργικής επιχείρησης. Τα εστιατόρια διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό τον τομέα, μπορούν να προσφέρουν ένα φιλόξενο περιβάλλον, παρέχοντας επίσης ευκαιρίες εργασίας και ανάπτυξης δεξιοτήτων για δυνατότητες αυτοαπασχόλησης. Από την άλλη πλευρά, η τροφοδοσία είναι σκληρός τομέας και είναι δύσκολο να ανταγωνιστεί κανείς τον μεγάλο αριθμό εστιατορίων στις αστικές περιοχές. Χωρίς να υποτιμάται η σημασία της καθοδήγησης και των μεμονωμένων προκλήσεων που υπάρχουν από την εργασία με ανθρώπους που προέρχονται από καταστάσεις κρίσης, οι κοινωνικές επιχειρήσεις όπως εστιατόρια ή καφετέριες αποτελούν ένα έγκυρο εργαλείο για την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και ένα χώρο οικοδόμησης σχέσεων και δικτύωσης με τον ντόπιο πληθυσμό.

Το μεγαλύτερο μάθημα που διδαχθήκαμε κατά τη συνάντησή μας με τις πρωτοβουλίες (επικοινωνία ή επίσκεψη) είναι η ανάγκη για περισσότερη ανταλλαγή και δικτύωση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Παρά τα διαφορετικά εθνικά πλαίσια, τα εγχειρήματα που σχετίζονται με την τροφή και στα οποία συμμετέχουν ΥΤΧ έχουν επίσης πολλά κοινά. Η ανταλλαγή γνώσεων, εργαλείων και εμπειριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να παρέχει υποστήριξη σε αυτά τα εγχειρήματα για βελτίωση σε αυτό που ήδη κάνουν πολύ καλά. Ανυπομονούμε να διαδραματίσουμε τον ρόλο μας στη σύνδεση εγχειρημάτων και πρωτοβουλιών που συνδέουν τους ανθρώπους.

DIE AGRONAUTEN

Forschungsgesellschaft
für Agrar- und Ernährungskultur

Asyl-, Migrations- und
Integrationsfonds
(AMIF)

